Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

Remissyttrande över promemorian Ändring av detaljplaner

(Ert dnr LI2026/01339)

Inledande synpunkter
Umeå tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har tidigare yttrat sig över *Boverkets rapport Uppdrag om översyn för ändring av detaljplan och av olagliga planbestämmelser* (Rapport 2024:21, departementets dnr LI2024/01802).

Tingsrätten anser att det nu remitterade förslaget är en förbättring jämfört med det tidigare och att flera otydligheter har omhändertagits. Motivet att låta ändringsmöjligheten avseende detaljplaner utgå och i stället ersätta befintliga planer, eller delar av planer, med en ny och sammanhållen planhandling är en lovvärd reform.

Det finns dock fortfarande vissa brister och otydligheter i det nu remitterade förslaget, se vidare nedan. Enligt tingsrättens mening behöver förslaget omarbetas ytterligare innan det kan läggas till grund för lagstiftning.

Angående ersättning av äldre planer som saknar ett uttryckligt syfte
Enligt författningsförslagets 4 kap. 37 b § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, får den förenklade prövningen inte tillämpas om syftet med den plan som ska ersättas motverkas av den nya planen. Enligt tingsrättens mening är det väldigt vanligt att äldre planer har mycket kort beskrivning av planens syfte och i många fall saknas ett angivet syfte helt och hållet. I promemorian anges att syftet i sådan situationer får tolkas (sid. 30 och 35). Motiven för att låta sådana ”otydliga” planer omfattas av ett förenklat planförfarande bör utvecklas ytterligare.

Förenklad prövning respektive förenklat förfarande
I promemorian talas om en förenklad prövning (avsnitt 5.2–5.3) respektive ett förändrat förenklat förfarande (avsnitt 5.4). Det förstnämnda tar sikte på krav som ska gälla på reglering som överförs till en ny detaljplan, medan det senare tar sikte på hur planprocessen ska se ut för sådana planer som omfattas av den förenklade prövningen.

Det finns skäl att förtydliga förslaget i fråga om förfarandet i enlighet med följande.

Det anges i promemorian att det ska vara möjligt att anta en ersättande detaljplan som omfattar *både* reglering som inte innebär någon ändring eller sådana mindre ändringar som får antas med den förenklade prövningen *och* reglering som

RZB

innebär mer omfattande ändringar (se bl.a. sista meningen på sid. 27 samt resonemanget på sid. 33f).

För ett och samma planförslag kan det inte rimligen samtidigt tillämpas olika planförfaranden (alltså krav på själva handläggningen av planärendet) för olika delar av planen. Snarare borde det förenklade förfarandet vara tillämpligt *enbart om hela* planen träffas av den förenklade prövningen. Om planen omfattar även sådant som kräver normal prövning måste kommunen rimligen handlägga ärendet med samråd på sedvanligt sätt osv.

Det torde inte vara uteslutet att utforma reglerna så att ett förslag till ersättande detaljplan innehåller både sådan reglering som träffas av den förenklade prövningen och sådan som inte gör det. Det kräver dock en tydlig åtskillnad av planens olika delar. Men om det förenklade förfarandet i enlighet med det sagda då inte kan tillämpas anser tingsrätten att formen för prövningen av sådana ”blandade planer” bör ses över en gång till. Det kanske kan vara så att det är lämpligare att dela upp en ”ersättningsplan” i två separata planärenden; ett med förenklad prövning och förenklat förfarande, och ett med normalt förfarande för övriga delar som ska ersättas.

Angående små ändringar rörande gränser i detaljplaner
När det gäller ändringar enligt föreslagna 4 kap. 37 a § punkt 4 b PBL är det inte tydligt för tingsrätten om det är fråga om anpassning av s.k. fastighetsindelnings-bestämmelser enligt nuvarande 4 kap. 18 § PBL (jfr resonemanget på sid. 27 stycke 2) eller om det även gäller uppdatering av plankartans grundkarta enligt nuvarande 5 kap. 8 § samt lägesredovisningen av övriga typer av plan-bestämmelser (vilket författningsförslaget synes medge). Detta behöver förtydligas.

Frågor rörande den förenklade prövningen, plantolkning respektive tillämpning
Ett huvudsyfte med förslagen är att en befintlig (analog) plan ska kunna digitaliseras och att den digitala informationen därmed ska kunna bli juridiskt bindande. Därvid behöver planen uppfylla kraven i Boverkets föreskrifter om detaljplan BFS 2020:5.

Det kan antas, särskilt när det gäller äldre planer som enligt övergångsregler gäller såsom detaljplaner enligt den äldre plan- och bygglagen (1987:10), att det i den ursprungliga planen har använts terminologi och beteckningar som inte till fullo överensstämmer med dagens föreskrivna standarder. Enligt tingsrättens mening kan det därmed bli regel, snarare än undantag, att digitaliseringen av en plan – och tillämpning av en förenklade prövningen och det förenklade förfarandet enligt det remitterade förslaget – kan komma att innebära tolkningar och även materiella ändringar av planbestämmelser. Tingsrätten anser att konsekvenserna av detta har underskattats.

Det ovan nämnda kompliceras av att en detaljplan (eller motsvarande) i regel ska tolkas med stöd av det regelverk som var gällande vid tiden för planens antagande, se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2016:40 samt domarna den 6 november 2012 i mål P 5924-12 och den 7 mars 2013 i mål P 7292-12. Det saknas i den remitterade promemorian en redogörelse för vad det innebär i det fall en äldre plan digitaliseras och därmed ersätts av en

detaljplan enligt PBL. Det behöver tydliggöras vilka regler och vilken praxis som ska tillämpas vid prövning av åtgärder mot den digitaliserade planen.

Angående ”små ändringar” vid antagande av en ersättningsplan
Tingsrätten har inga synpunkter på avgränsningen av vilka ändringar som ska vara tillåtna enligt föreslagna 4 kap. 37 a § PBL. Tingsrätten är emellertid inte helt med på resonemanget i avsnittet som inleds på sid. 34, samt författnings-kommentaren på sid. 47, och i vad mån promemorian anser att ytterligare ändringar är tillåtna. Det bör vara en utgångspunkt att denna avgränsning framgår tydligt av lag. I den mån förslaget justeras i den här delen anser tingsrätten att utformningen kan utformas med ledning av den praxis som har utvecklats i fråga om ändringar av ett planförslag som får göras utan ny granskning (enligt 5 kap. 25 § PBL).

Överprövande instansers prövning
Tingsrätten har inga synpunkter på förslaget i denna del, utan nöjs av att promemorian har omhändertagit tingsrättens tidigare lämnade synpunkter.

Rätten till ersättning samt föreslagna ändringar av plan- och byggförordningen (2011:338)
Tingsrätten har inga synpunkter på förslagen.

Övergångsbestämmelser
Förslaget bör kompletteras med en övergångsbestämmelse avseende planärenden avseende ändring av detaljplan som har inletts före förslagets ikraftträdande.

Övriga/redaktionella synpunkter på författningsförslaget
4 kap. 37 e § - det kan övervägas om det i stället bör stå ”… *en tidigare detaljplan, i den del som endast innhåller reglering som omfattas av 37 a §, innehålla…”.*

5 kap. 39 § - det kan övervägas om det i stället bör stå *”Vid upprättandet av en detaljplan som ska ersätta en befintlig detaljplan och där den nya detaljplanen är en sådan som omfattas av 4 kap. 37 a § får kommunen använda ett förenklat förfarande.”* Detta för att tydliggöra att ett och samma förfarande borde gälla för hela det nya planärendet.

9 kap. 102 § - det saknas ett ”ändra” avseende områdesbestämmelser.

11 kap. 11 § - det saknas ett ”ändra” avseende områdesbestämmelser.

Umeå dag som ovan

Anne Lillieroth

Detta yttrande har beslutats av tf. lagmannen Anne Lillieroth i samråd med tekniska rådet Daniel Janonius Löwgren (föredragande).